

Wieden moet leuk worden

Lopen of liggen, dat is de vraag

In een eerder artikel (zie Ekoland 11-2001) werd de arbeidsbehoefte van het wieden van biologisch geteelde peen en uien besproken. De voordelen van onkruidbestrijding met behulp van het wiedbed blijken tegen te vallen. Bovendien zijn de arbeidsomstandigheden van zowel wieden met de hand als met het wiedbed niet optimaal. In dit artikel worden enige suggesties gedaan om tot verbetering te komen.

Om de kwaliteit van de arbeid tijdens het wieden bij twee werkmethoden te beoordelen is gebruik gemaakt van de ARBO-checklist *Kwaliteit van de Arbeid*. De beoordeelde werkmethoden zijn het gebogen lopend handmatig wieden en het wieden liggend op een getrokken wiedbed.

Uit de beoordeling van de werkmethoden bleek dat deze slechts gering van elkaar verschillen. De kenmerkende verschillen betreffen de werkhouding (gebogen versus liggend werk) en het gedwongen werktempo, gedwongen wachten en de plaatsgebondenheid bij het wieden met een wiedbed. Daaraan kan nog worden toegevoegd dat men bij een wiedbed een kap boven de wiedbedden aanbrengt om bij minder gunstige buitenomstandigheden de werkers te beschermen tegen te felle zonneschijn, wind en regen. De winst hiervan op de arbeidsomstandigheden is minimaal, omdat er niet gewied wordt als de klimaatomstandigheden ongunstig zijn (regen, koude).

Werktempo

Het lopend gebogen wieden is individueel handwerk waarbij men zelf de werksnelheid kan bepalen. Vaak wordt met meerdere personen naast elkaar gewied, zodat onderling contact mogelijk is. Om dit onderlinge contact te hand-

haven en verschillen in werktempo en in onkruidichtheid op te vangen, zal men soms meerdere rijen wieden om zo als groep samen op te werken.

Het wieden met een wiedbed is groepsgebonden: de langzaamste persoon bepaalt het tempo. Dit werktempo is afhankelijk van het werktempo van deze persoon maar wordt ook bepaald door de verschillen in onkruidbezetting. De werkers op het ligbed hebben niet de mogelijkheid om tijdelijk een handje te helpen bij een pleks-gewijze hogere onkruidbezetting en moeten dus gedwongen wachten. Het werken in een gedwongen tempo is echter slechts gering belastend omdat vaak de afspraak gemaakt wordt om bij te veel of moeilijk uit te trekken onkruid dit te laten staan. Het achterblijvende onkruid wordt door de zogenaamde 'nalopers' met een schoffel of met de hand alsnog verwijderd.

Lopen, bukken, knielen

Lopend onkruid wieden betekent het verrichten van werkzaamheden in een naar eigen keuze gebogen, knielende, hurkende of kruipende houding waarbij de romp zijdelings moet torderen als verder in het bed gewied moet worden. Bij weinig en groot onkruid zal vooral een gebogen werkhouding worden aangenomen waarbij soms een hand taakvrij is, zodat deze als

steun voor de romp kan dienen. In de meeste gevallen zal echter met beide handen gewied worden. Bij veel onkruid zal een hurkende of kruipende houding worden aangenomen. Dit veroorzaakt een belasting van de rug en heup-, knie- en enkelgewrichten. Groot en diepwortelend onkruid uit de grond trekken vraagt veel spierkracht. Moet veel spierkracht worden geleverd door handen en armen, dan kunnen de grotere spiergroepen van de rug en de benen meehelpen bij het uittrekken van dat onkruid. Doordat men zelf de lichaamshouding kan bepalen, is er een zekere afwisseling mogelijk in de lichamelijke belasting. De afwisseling in houding is mogelijk, maar bestaat toch vooral uit meer afwisseling van de ene met de andere belastende lichaamshouding. De bescherming van het kniegewricht door kniebeschermers is marginaal.

Wiedbed

Voorover liggen op een wiedbed is een erg statische werkhouding. Het lijkt waarschijnlijk dat het wiedbed een lagere fysieke belasting veroorzaakt aan de rugwervel en de heup-, knie- en enkelgewrichten. De belasting van de halswervel, schouder, boven- en onderarmen is echter groter. Vooral als maximaal moet worden gereikt, in combinatie met een hoge krachtsinspanning bij

grote of sterk wortelende onkruiden. De krachtsinspanning bij het wieden wordt geleverd door de kleinere spiergroepen van vingers (knijpkracht), hand en onderarm.

In gesprekken met de werkers kwamen veelvuldig de volgende klachten naar voren:

- Hoofdpijn door de druk op het voorhoofd, veroorzaakt door de band waarop het hoofd rust. Deze band wordt vaak omwikkeld met lappen of handdoek om de druk op het voorhoofd te ontlasten. Het hoofd niet afsteunen houdt niemand lang vol en veroorzaakt nekklachten. Afsteunen van hoofd door het plaatsen van een kussen onder de kin en borst wordt soms als oplossing gekozen voor het afsteunen van het hoofd, maar dit belemmert de communicatie.
- Pijn aan schouders, oksels, armen en handen en bij vrouwen aan de borsten. Deze klachten worden veroorzaakt door de drukpunten op het lichaam door het liggen op het wiedbed. De combinatie van krachts-

inspanning, de hoge herhalingen van bewegingen (afhankelijk van de onkruidbezetting 7 tot 13 keer per minuut) bij het uittrekken van onkruiden en een slechte ergonomische vormgeving van het wiedbed verhogen de druk op de lichaamsdrukpunten. De druk op schouder, oksel en borst wordt groter naarmate meer kracht nodig is bij het uittrekken van onkruiden.

- Het lawaai en de diesel stank van de trekker werd ook als hinderlijk ervaren. Het geluid van de trekker werd overigens niet ervaren als hinderlijk voor de communicatie.

Geen voorkeur

Als gekeken wordt naar de fysieke belasting bestaat er geen voorkeur voor liggend of gebukt werken. Beide werkhoudingen zijn verre van optimaal. Het is aan te raden om de ergonomische consequenties van verschillende werkmethoden nader te bezien, waarbij ook gericht naar verbeteringen gezocht moet worden. ■

TIPS VOOR HET KOMENDE WIEDSEIZOEN

Voor het komende wiedseizoen met het wiedbed kunnen de volgende maatregelen in de bestaande situatie mogelijk enige verbeteringen opleveren voor de kwaliteit van de arbeid en daardoor impliciet bijdragen aan de verbetering van het wiedresultaat en de arbeidsprestatie:

- Hang het wiedbed zo in de ophanging van de trekker dat er een hoek ontstaat van 15 graden t.o.v. de horizontaal (de grond), uiteraard met het hoofd als hoogste punt.
- Stel de hoogte van het wiedbed zodanig af dat de persoon met de kortste armen, in het algemeen de kleinste vrouw, het ellebooggewricht niet verder hoeft te buigen dan 30 graden t.o.v. de verticaal afhangende en ontspannen bovenarm.
- Maak het wiedbed individueel in hoogte verstelbaar.
- Polster het frame op de plek waar schouders en oksels worden afgesteund.
- Bij gewassen geteeld op ruggen is de reikafstand minder groot dan bij een beddeenteelt.
- Las tijdens het keren op de kopakker een korte pauze in waarbij de werkers zich even kunnen strekken en lopen.
- Werk bij wieden met het wiedbed met 'nalopers' die het onkruid schoffelen of uittrekken dat de personen op het wiedbed laten staan als het te vast staat of als er teveel is.
- Laat nalopers en wieders op het wiedbed van taak wisselen. Door beide werkmethoden af te wisselen kan enigszins tegemoet worden gekomen aan de bezwaren van beide werkmethoden, echter een afdoende oplossing is ook dit niet.